

Forró Lajos

Balkane moj – Az én Balkánom 10.

Nevolja mi suđena, nosim je u kostima*

A szerbeket – mivel területi követelésük nem volt Szlovéniával szemben – tulajdonképpen nem is zavarta a legnyugatibb tagköztársaság kiválása, hiszen így „könnyebben boldogulhattak” a horvátokkal. Horvátországban jelentős számú szerb kisebbség élt, és még a kiválási hercehurca kezdetén Milošević kifejezte azon óhaját, hogy a 600 000 horvátországi szerbnek is joga legyen dönteni saját sorsáról. A cél egy ún. Szerboszlávia megteremtése, amelyben minden szerb egy államban élhetne. A krajina szerbek ekkor már tucatnyi horvátországi falut tartottak kézben, ahonnan megkezdődött a horvát nemzetiségű lakosság elűldözése. A harcok színhelyein megjelentek *Vojislav Šešelj* szerb radikális vezér önkéntesei is. A nem túl nagy haderőt képviselő, inkább az etnikai tisztogatásokban és a rablásban jeleskedő önkéntesek intenzív toborzása 1991-ben kezdődött. (A fegyvereket Milošević rendőrsége bocsátotta rendelkezésükre.) A horvát lakosság tizedelése hatalmas méreteket öltött. Ebben jeleskedtek *Dragoslav Bokan* szerb szabadcsapatai is. Miután elfoglalták a kelet-szlavóniai *Bokan* települést 48 horvát civilt gyilkoltak meg. (Egy részüket baltával vertek agyon, másokat megégettek.) A tetemeket településszerte közszemlére tették...

Vojislav Šešelj (1954)

A szerb nacionalizmus legismertebb képviselője. Szabadcsapatai folyamatosan vettek részt a harcokban és az etnikai tisztogatásokban.

* „A szerencsétlenséget a csontjaimban hordom.” – Az AZRA zenekar Teško ovo život című zeneszámából.

Nézeteiért, amit „A harmadik Jugoszlávia” című könyvében fejtett ki, a 80-as években elítélték. Vuk Drašković-tal alapítója volt a Szerb Megújítási Mozgalomnak, de nézeteltérések miatt kilépett, és megalakította a Szerb Radikális Pártot. A második világháború után Amerikában menekült csetnikek elismerték új cseknikvajának. Jelenleg Szerbia egyik elnökhelyettese.

Jellegzetesen rá vall amit a belgrádi Studio B Független televízió adásában mondott Nenad Čanak békeharcosnak: „Milyen szerb az, aki nem szereti a fegyvert? Még járni sem kezdtem, nekem már játékpisztolyt vettek. A kedvenc játékom az volt.”

A szerb lakta falvak elbarikádozták magukat és megtagadták az engedelmséget Zágrábnak. Kelet-Szlavónia rendőrparancsnoka, *Josip Reihl-Kir* mintegy 1000 fegyveres segítségével megpróbálta megakadályozni a szórványos harcok elfajulását. Ahol a szerbek, vagy a horvátok barikádot emeltek, odament és próbálta meggyőzni az embereket. Tekintélye révén ez igen sokszor sikerült is.

Az egyik gócpont a szerb lakta *Borovo Selo*, ami szintén ellenállt a horvát rendőrségnek. A horvátok – provokálásképpen – 3 gránátot lőttek ki a falura. A szerbek természetesen azonnal Milošević-hez fordultak segítségért. A településre – Milošević közbenjárásával – hamarosan megérkeztek Šešelj önkéntesei. A horvátok két autóbusznyi állig felfegyverzett katonát küldtek a rendtelemre, akik mit sem sejtve besétáltak a csapdába. A szerbek megnyerték a tűzharcot, és a horvátok 12 halottal és 22 sebesülten fizettek az akcióért. Ez éjszaka Horvátország szerte hatalmas felbolydulás kezdődött.

A nép szerb zászlókat égetett... Tudman elnök bejelentette a mozgósítást, és a horvát föld védelmére szólította fel híveit.

Ekkorra a horvátok is megelégtéltek az előbb említett Reihl-Kir-féle békeközvetítéseket. Megpróbálták megszabadulni tőle. Ellenségei (a horvát vezetésben) összefogtak ellene és törbe csalták. A rendőrparancsnok tudta mi vár rá – ezért is kérte *Josip Boljkovac* belügyminisztertől, hogy helyezze Zágrábra –, de mégis belesétált a kelepčébe. Egy horvát tartalékos rendőr (*Gudelj*, akit maga Reihl-Kir fegyverzett fel) tizenhét golyóval végzett vele.

1991. szeptember 7-én Hágában megkezdődött a többfordulós délszláv békeértekezlet. A Lord Carrington nevével fémjelzett Hágai Dokumentum célja 3 hónap alatt megszüntetni a válságot. A terv elismerte a köztársaságok függetlenségét és határaik sérthetetlenségét, (kisebbségvédelmi garanciákkal, autonómiával), valamint a köztársaságok társulását irányozta elő. Közben 1991. október 8-án lejárt a 90 napos fegyverszünet és Szlovénia Horvátországgal karöltve életbe léptette a kikiáltott függetlenségét. Ettől a lépéstől a horvátokat nem tudta eltántorítani, az előző napi zágrábi bombázás sem. Hágában az október 18-i ülésen a béketervet, Szerbiát kivéve, mindenki elfogadta. (A világ számára meglepő volt a szövetséges Montenegró „árulása”.) Milošević tábornokai, akiknek nem tetszett a béketerv, *Dubrovnik* bombázásával hívták magukra a világ figyelmét. Nem kímélték a műemlékekben gazdag óvárosi részt sem. Erre a lépésre – a második világháború alatt – Hitler sem vetemedett. A vezérkari főnök szerint két hadoszlop elindításával be lehetett volna keríteni Zágrábot és 48 óra alatt elfoglalni a horvát fővárost. Milošević azonban – ekkor még félve a szankcióktól – inkább politikai megoldást választott. Nem kis nyomásra, rávette a montenegrói elnököt, vonja vissza aláírását. Miután *Bulatović* ezt megtette a

Carrington-féle béketerv – az egység hiányában – megbukott.

A háború elkerülése/megállítása lehetlenné vált. Egy 20 km hosszú tankoszlop indult Belgrádból, hogy megvédje a horvát Kraljinában élő szerbeket. A kívánt területek nagy részét Milošević hamarosan megkaparintotta. A dunai határt védelmező *Vukovár* azonban ellenállt...

Vukovár nemzetiségi összetételének változásai

Év	Népesség	Horvát	Szerb	Magyar	Német	Egyéb
1880	8 741	39,1	18,7	4,6	35,8	1,8
1890	9 494	34,9	16,0	7,6	39,8	1,7
1910	10 359	39,8	15,4	9,2	33,8	1,8
1921	10 242	50,0	16,2	5,6	26,1	2,1
1931	10 862	48,7	19,7	5,1	24,4	2,1
1948	14 577	65,4	23,7	5,6	0,3	5,0
1953	18 705	61,0	27,5	3,9	1,8	5,8
1971	30 222	48,6	30,2	5,7	0,2	15,3
1981	33 649	37,9	24,3	1,7	0,1	36,0
1991	44 639	47,2	32,3	1,5	0,2	18,8

A táblázat Kocsis Károly *Jugoszlávia – Egy felrobbant etnikai mozaik esete* című könyvéből származik.

E tarka népességű városnak óriási stratégiai szerepe volt a horvátok számára. Tudman elnök szavai szerint: „Vukovárnál mi Vinkovcit és Eszéket is védjük”. Jól tudták ezt a szerbek, ezért Milošević a szerb főparancsnokság első számú tábornokát küldte, hogy fejezze be az ostromot. *Života Panić* az utcai harcok mellett bevette a nehézfegyvereket. A város egyre nehezebben állt ellen a szerb ostromgyűrűnek. *Mile Dedaković*, Vukovár horvát parancsnoka el is indult a fővárosba, hogy nehéztüzérség segítségét kérje az elnöktől. Tudman ezt meg is ígerte, azonban a fegyverek soha nem érkeztek meg. Dedaković szerint Vukovárt feláldozták a nemzetközi részvét megnyeréséért. A város 84 napi ostrom után, november 18-án elesett. A súlyos veszteségeket követelő harcban a szerbeknek minden négyzetméterért meg kellett küzdeniük. Az egykoron virágzó

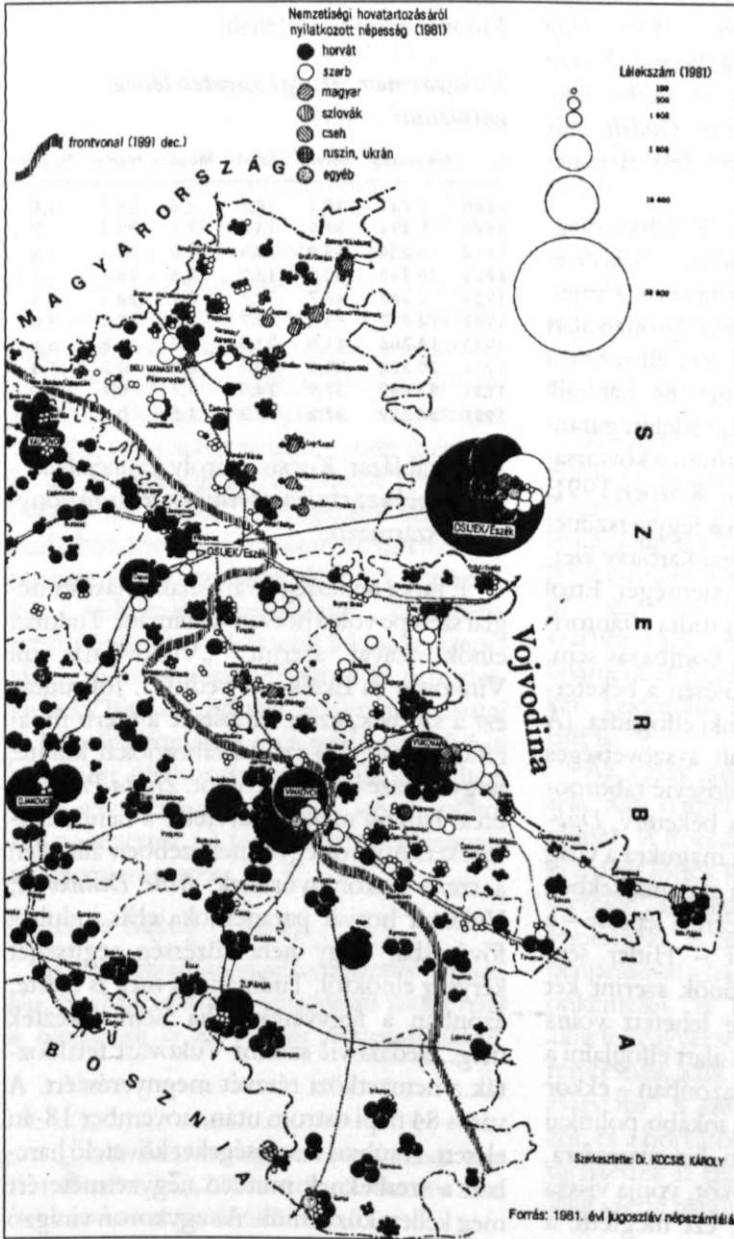
város romhalmazzá vált. (Egyesek szerint Vukovár volt Jugoszlávia egyik legszebb városa. A lakosok közül sokan dolgoztak Németországban, és a hazatérők versenyeztek, kinek a háza szebb és modernebb.) Közben a többségében magyarok lakta Kórógy és Szentlászló sem bírta a szerb nyomást...

A horvátoknak december végén egy offenzívával sikerült Nyugat-Szlavónia visszafoglalása, ahonnan 17 ezer szerb menekült el, akiknek többségét a baranyai, a Kelet-Szlavóniából elmenekült horvátok és magyarok házaiba költöztették. 1991 decemberére a horvát területek 1/3-a a szerbek

ellenőrzése alá került. A háború addigi eredménye, becslések szerint 15 000 ezer halott mindkét oldalról és kb. félmillió menekült.

1991. december 16-án az Európai Közösség döntött Jugoszlávia tagköztársaságainak sorsáról. A határozat szerint Szlovénia és Horvátország függetlensége 1992. január 15-én lép életbe. A nemzetközi beavatkozást sürgető horvátok mellett Jugoszlávia is ugyanezt kérte az ENSZ-től. Zágráb túl gyenge volt az ellenállásra, Belgrád viszont már megszerezte a kívánt területeket. A tárgyalásokat azonban megnehezítette, hogy a horvátok az ország határain, a szerbek viszont a frontvonalakon látták volna szívesen a békefenntartókat. A megegyezésen végül mindkét fél engedett, és az ENSZ erők a két vonal közé, tehát a válságterületekre vonultak be. Így márciusra kis időre sikerült szétválasztani a harcoló feleket.

(folytatjuk)

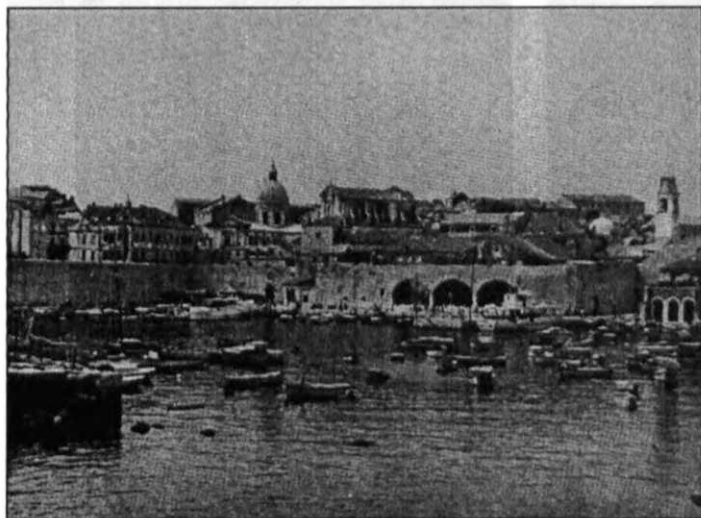

Felhasznált irodalom

- ☞ KOC SIS KÁROLY: *Jugoszlávia – Egy felrobbant etnikai mozaik esete.*
- ☞ JUHÁSZ JÓZSEF: *A délszláv háborúk rövid története (1991–1995)*
- ☞ PÁNDI LAJOS: *A Kelet-európai diktatúrák bukása.*
- ☞ DOMONKOS LÁSZLÓ: *Magyarok a délvidéken.*

A képek forrása

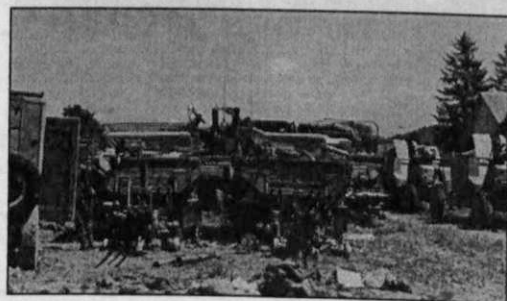
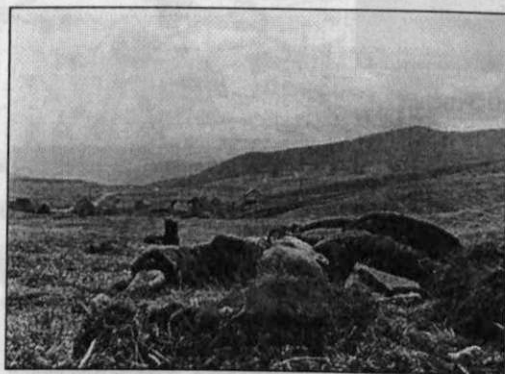
- <http://www.i3tele.com/photoperspectives/facesofsorrow/html/exhibition.html>
- <http://www.math.hr/links/war.html>

1. ábra DUBROVNIK LÁTKÉPE A BOLDOG BÉKEIDŐKBŐL

2. ábra A LÁNGOLÓ DUBROVNIK I.

3. ábra A LÁNGOLÓ DUBROVNIK II.
4. ábra LEROMBOLT HORVÁT ISKOLA
5. ábra ELESETT HORVÁT KATONA
A CSATA UTÁN
6. ábra SZÉTROMBOLT SZERB
SZÁLLÍTÓJÁRMŰVEK

7. ábra HORVÁT GÁRDISTÁK PAKRÁCON

8. ábra HORVÁT HARCKOCSI ÉS LEGÉNYSÉGE

9. ábra VUKOVÁR AZ OSTROM UTÁN I.

11. ábra EGY VISSZAFOGLALT FALU
TEPLOMÁBAN IMÁDKOZÓ HORVÁT KATONA

10. ábra VUKOVÁR AZ OSTROM UTÁN II.

12. ábra KILÓTT SZERB HARCKOCSI